

B O E K E N

New Labour

René Cuperus bespreekt:

Social Justice. Strategies for National Renewal. The report of the Commission on Social Justice, Vintage: Londen, 1994.

James Callaghan was de laatste Labour-premier van Engeland. We spreken dan over de late jaren zeventig! Al bijna twintig jaar vormt de Engelse Labour Party *Her Majesty's Permanent Opposition*. Je zou er bijna wanhopig van worden. En dat is men dus ook geworden. Tony Blair laat niets meer aan het toeval over. Met de meest avant-gardistische technieken op het gebied van politieke marketing en communicatie en onder een ongekend gecentraliseerde partijregie is hij bezig de condities voor 'de laatste kans' van Labour te optimaliseren. Je kunt je wenkbrauwen fronsen bij dat veramerikaniseerde marketing-geweld en je zelfs afvragen hoever men kan gaan met het mediageniek overnemen van conservatieve thema's om 'New Labour' niet in 'Non-Labour' te laten verkeren, maar zo'n trauma van 20 jaar oppositie maakt een boel begrijpelijk.

Bovendien zou het cynisch zijn om het vernieuwingsproces van Labour louter tot een wanhopige media-strategie te herleiden. Verscholen achter de gladdige, *glamorous* buitenkant is er sinds geruime tijd sprake van een breder moderniseringsproject: de partij(organisatie) wordt uit de beklemmende armen van haar oprichters en 'eigenaars', de vakbonden, geloodst en daarnaast is er sprake van een programma-tische heroriëntatie, die Labour

van 'klasse-partij' tot een brede volkspartij moet maken, 'truly representative of the country at large, with candidates from all classes, all professions, all regions'. Dat lijkt, vanuit continentaal perspectief, wellicht een wat atavistische operatie, doch Engeland is, zoals voetbalcultuur en *House of Lords* illustreren, nog in aanzienlijke mate een maatschappij met een klassekarakter. De barre oppositie-periode moet voor een deel worden verklaard uit een te lang blindstaren op dat klasse-karakter van de Engelse samenleving. Labour zat te zeer opgesloten in zijn rol van alleen-vertegenwoordiger van de 'arbeidersklasse' (voor een ander deel zijn de beruchte interne strubbelingen uit de jaren zeventig en tachtig debet geweest aan het falen van Labour). Gebleken is dat winst in het Engelse districtensysteem niet mogelijk is zonder steun van de nieuwe middenklasse in Zuid-Engeland, *stronghold* van Thatcher's volksrevolutie (ik zie *Newsnight's* Peter Snow nog met zijn 'Swingometer' in de weer). Labour zoekt uit dit dilemma tussen traditie en electorale strategie een nieuwe uitweg om zo de binnenhuisarchitectuur van *Downingstreet* 10 toch eens te kunnen veranderen.

Naast de adaptatie van technieken uit Amerikaanse verkiezingscampagnes is er, zoals gezegd, wel degelijk inhoudelijk werk verzet om Labour een toekomstgericht en breder aansprekend programma te verschaffen. Blair bouwt hierbij voort op het werk dat al onder Neil Kinnock werd begonnen. Het roemruchte nationaliserings-artikel *Clause*

Four is tot symbool geworden van dit interne debat over koers en strategie. 'The ideological re-foundation of the party took place through the revision of Clause 4. The party clearly said that we are in politics to pursue certain values, not implement an economic dogma. Since the collapse of communism, the ethical basis of socialism is the only one that has stood the test of time.' Aldus Tony Blair op een Fabian Society conference in 1995.

Een belangrijke voorbeeld van die zoektocht naar een politiek van waarden zonder economische dogmatiek is het eind 1994 verschenen rapport van de 'Commission on Social Security', nog ingesteld door de vroeg overleden Labour-leider John Smith. Het gaat hier formeel om een van de Labour Party onafhankelijke commissie. Zo maakte de bekende sociaal-liberale denker David Marquand er deel van uit en fungeerde de onafhankelijke, 'left-of-centre think-tank Institute for Public Policy Research' (IPPR) als uitvalsbasis. De commissie werd nadrukkelijk in 1992 geïnstalleerd bij het 50-jarig bestaan van het 'Beveridge Report' *Social Insurance and Allied Services*, dat destijds de fundering legde voor de Britse welvaartsstaat, zo niet voor alle Europese verzorgingsstaten.

Het gaat hier dus om een soort 'nationale commissie', die het gedachtengoed en de erfenis van Lord Beveridge wilde actualiseren en herformuleren in het licht van veranderde omstandigheden. De instelling van de commissie kan tevens worden beschouwd als reactie op de

B O E K E N

'slopershamer' die de Conservatieve stelselmatig op het stelsel van Beveridge hebben laten neerkomen. Want daarover laat het rapport weinig aan duidelijkheid te wensen over: 'For 15 years the Conservative Party has tried to reverse UK decline through the application of free-market economics. The result has been a vicious circle of economic weakness, social division and political centralisation (...) Social justice stands against fanatics of the free market economy'.

*Britannia rules no waves
any more*

Het is qua opbouw en stijl een mooi rapport geworden. Het is gelukt aansprekende politieke concepties (een intelligente verzorgingsstaat, belasting als contributie van een beschaafde samenleving) te combineren met analytische argumentatiekracht. Dat is voor een collectief 'bijeengevergaderd' commissie-rapport een hele prestatie. Vooral de opbouw en indeling zijn voorbeeldig. Het rapport start met een beschrijving van 'The UK Today: the State of the nation'; het vervolgt, onder het motto 'What's Wrong? What can be done?' met een diagnose van 'the UK in a changing world' en een schets van drie toekomstscenario's ('A tale of three futures') om vervolgens een aantal strategieën voor de toekomst nader uit te werken. De titels waaronder dat gebeurt zijn veelzeggend: 'Investment: adding value through lifelong learning'; 'Opportunity: working for a living'; 'Security: building an intelligent welfare state'; 'Responsibility:

making a good society'; Taxation: 'investing in ourselves'. Om te concluderen met: 'The need for change'.

Waar het de commissie om te doen is, is een consensus voor 'national renewal' naderbij te brengen. De tactiek daarbij is die van een psycho-therapeutisch slecht-weer-gesprek: het gaat zeer slecht met u, het zal nog slechter worden als u dezelfde weg vervolgt, maar als u deze wending neemt, gloort er een betere toekomst aan de horizon. De diagnose van de staat waarin Engeland zich bevindt is dan ook in sombere zwarttinten opgeschreven. Termen als malaise, verval, achterstand en onvermogen doordrenken de analyse. *Britannia rules no waves any more*, integendeel: het aanpassingsvermogen van Engeland schiet ernstig tekort. 'The UK is suffering from a failure to keep up with three great revolutions that are transforming our world. There is no going back to the stability and security of the 1950s and 1960s', heet het vanaf het begin. Met die drie revoluties wordt bedoeld op het globaliseringsproces, 'the social revolution of women's life-chances, of family structures and of demography', en de politieke revolutie van Europa en de mondige burger, die tezamen de leerstukken van parlementaire soevereiniteit en overheidscentralisatie hebben ondergraven.

Het rapport schetst voor Engeland drie mogelijke reactiescenario's op deze ontwikkelingen, drie opties om te komen tot een 'coherent framework for a new direction for our country'.

Onderscheiden worden: *Investor's Britain*, *Deregulator's Britain* en *Levellers' Britain*. Voor de goede verstaander laten deze zich respectievelijk associëren met 'New Labour' (de Labour-vernieuwers met stiekem in de *slipstream* de sociaal-liberalen), de Conservatieven en 'Old Labour', de critici van Blair en de zijnen.

Om elk van de scenario's tot leven te brengen volgt hier een kleine kenschets: 'Deregulator's Britain' staat voor het ongebreidelde vrije markt-scenario. De toekomst is aan dynamische ondernemers, niet gehinderd door arbeidswetgeving of maatschappelijke verantwoordelijkheid. Concurrentie is gericht op korte termijn-winst en kostenreductie; publieke uitgaven en collectieve lasten worden drastisch beperkt. Dit type ondernemings- en risico-maatschappij zet een premie op succes, terwijl falen met armoede gepaard gaat. In politieke zin blijft de 'logica van centralisatie' dominant: 'destroying institutions that stand between law-making government and individual decisions in the marketplace'.

In 'Leveller Britain' hebben de pessimisten aan het langste eind getrokken. Economische vernieuwing zal niet samen kunnen gaan met sociale rechtvaardigheid. Armen dienen gevrijwaard te worden van economische misère. Sociale rechtvaardigheid is bovenal een kwestie van een goed belasting- en sociale zekerheidsstelsel. Tegenover modernisering en innovatie zal men zich schrap moeten zetten, in loopgraven ter behoud van bestaande verworvenheden.

B O E K E N

'Investor's Britain' – het door de commissie gekozen scenario – staat in het teken van een combinatie van 'the ethics of community with the dynamics of a market economy. Investment in people is the top priority.' Niet angst, maar zekerheid is de voedingsbodem voor economisch succes: 'This demands strong social institutions, strong families and strong communities'. Innovatie en maatschappelijke verandering zijn de beste garantie voor een uitbreiding van sociale zekerheid. 'Only change towards a future of economic opportunity, social cohesion and political renewal can bridge the gap between the country we are and the country we would like to be.'

Europeanisering

Het 'investerings-scenario' kent een paar heldere uitgangspunten. Om te beginnen ziet de commissie sociale rechtvaardigheid als een voorwaarde van economisch succes: 'social justice is not simple a moral ideal but an economic necessity'. Daaraan vooraf gaat een Rijnlandse opvatting van de sociale markteconomie: 'a market is a social reality which itself requires trust, order, goodwill and other forms of support'. Cruciaal voor een economisch succesvolle en sociaal faire samenleving is een 'widely shared sense of security'. Vooral daaraan moeten de regelingen van de welvaartsstaat blijven voldoen. In het post-Beveridge-tijdperk betekent dit een transformatie van de welfare state in activerende richting. Werk, werk en nog eens werk, als enige stabiele uitweg uit armoede en deprivatie. 'A high

social security budget is a sign of economic underperformance, not social justice'.

In de uitwerking van het investerings-scenario herkennen we meer echo's van Tony Blair's programma (educatie boven alles) alsmede van continentale programma-eisen zoals die van de eigen PvdA. De toekomstige kennismaatschappij speelt een hoofdrol. 'Lifelong learning' wordt erg letterlijk genomen: van 'universal pre-school education for 3- and 4-year olds', tot een publiek-private 'Learning Bank' die ervoor zorgt dat eenieder minstens drie jaar aanvullende educatie en training krijgt bovenop het Engelse A level.

Gekozen wordt ook voor een tamelijk ontspannen arbeidsorde. Aan de ene kant staat vast: 'Paid or unpaid, work is central to our lives'; tegelijk dient het te gaan om 'a modern form of full employment': met arbeidstijdverkortening en deeltijdarbeid, met een verdeling van zorg- en werktaken tussen mannen en vrouwen, met training en 'micro-entrepreneurship' voor werklozen e.d. Hier krijgt ook een pleidooi voor een verdere Europeanisering van Engeland gestalte: tegenover 'the UK's uncoordinated pay bargaining system' wordt invoering van een standaard-minimumloon bepleit, alsmede ondertekening van het Europese Sociale Handvest.

Thatcherite

Dit typeert het gehele rapport. In het geheel van analyse, illustraties en aanbevelingen is een continentale invloed herkenbaar. Het rapport zou je een poging kunnen

noemen de Engelse welfare state te Europeaniseren of Rijnlandiseren (naar het Rijnlands kapitalisme-model van Michel Albert). De nieuwste inzichten op het vasteland waar het gaat om het model van een activerende verzorgingsstaat, met meer maatschappelijke verantwoordelijkheid van sociale partners en burgers, gebaseerd op onderhandelingen in een overlegeconomie, zijn in dit rapport verwerkt. Een intelligente welfare state 'must be able to help people to negotiate unpredictable changes within both family and workplace. The welfare state must enable people to achieve self-improvement and self-support. It must offer a hand-up, not just a hand-out'.

De aanpassing van het arbeidsbestel aan nieuwe leef- en werkpatronen, de toekomstige kennismaatschappij, de notie van 'niemand aan de kant', het zijn vertrouwde geluiden uit het continentale verzorgingsstaat-debat.

De commissie maakt van Engeland wel weer een ware *trait d'union* tussen Amerikaanse en Europese politieke cultuur door de opname van een hoofdstuk, waarin fundamenteel wordt ingegaan op de rechtvaardigheidsgronden van belastingheffing. (Een idee voor een PvdA-commissie De Kam?) Angelsaksisch van karakter is ook de liefdesverklaring voor 'strong families and local communities'. Een rode draad door het rapport is dan ook afkeer van politieke centralisatie ('The centralisation of power at Westminster is itself a major obstacle to national renewal'), en een groot geloof in de potenties van bottom-up-zelforganisatie:

B O E K E N

'We must reconstruct the social wealth of our country. Social institutions, from the family to local government, must be nurtured to provide a dependable social environment in which people can lead their lives'.

In een bepaald opzicht kan het rapport zelfs *Thatcherite* worden genoemd. In de visie van de ondeugende 'Newsnight'-presenterator Jeremy Paxman (in *Friends in High Places. Who runs Britain?*, 1990) is zij het, meer dan de Labour Party, geweest die de Engelse klassenmaatschappij het meest ingrijpend heeft onder-

mijnd. Door politieke benoemingen en economische liberalisering heeft zij het oude Engelse establishment van Eton, Oxbridge en een militante vakbeweging danig ontregeld. (Niet voor niets spreekt haar opvolger, de acrobatenzoon John Major, eveneens over het nabijbrengen van een klassenloze maatschappij). Dit rapport kritiseert wel degelijk de grove ongelijkheid in de Engelse samenleving, maar maakt dit nadrukkelijk tot een maatschappelijk probleem voor allen door het te analyseren als een obstakel voor economisch

succes. Het design van de toekomstige welfare state wordt niet in klasse-termen, maar in die van burgerschap en individuele potenties getekend.

Daarmee ontstijgt de commissie doelbewust een klasse-analyse in engere zin. Met een rapport als dit zou Tony Blair de *constituencies* van Zuid-Engeland moeten kunnen overtuigen. *Downingstreet 10* krijgt eindelijk nieuw behang.

RENÉ CUPERUS

Medewerker WBS, redacteur S&D

